

NARODZENIE (833) *sb n*

a, o oraz pierwsze e jasne (w tym w a 2 r. błędne znakowanie); -é (10), -e (1); -é *SarnStat*; -é : -e *OpecŻyw* (9:1).

sg *N* narodzenie (74); -é (4), -(e) (70). ◇ *G* narodzenia (505); -å (490), -(a) (15). ◇ *D* narodzeniu (6). ◇ *A* narodzenie (63); -é (6), -e (1), -(e) (56); -é : -e *OpecŻyw* (6:1). ◇ *I* narodzeniem (44), narodzeni(e)m (28); -im *OpecŻyw*, *PatKaz III* (2), *KrowObr*, *OrzQuin*, *LeovPrzep* (3), *StryjKron* (2); -(e)m *PatKaz II* (5), *FalZioł*, *RejPos* (3), *RejZwierc*, *BudNT*, *SkarŻyw* (2), *LatHar* (3), *WujNT*; -im : -(e)m *WróbŻołt* (1:1), *BielKron* (29:6), *CzechEp* (2:3), *GostGosp* (2:1). ◇ *L* narodzeniu (109). ◇ *V* narodzenie (2). ◇ *pl N* narodzenia (1). ◇ *A* narodzenia (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI w.

1. *Przyjście na świat, urodzenie się; nativitas HistAl, Vulg, Mącz, Calep, JanStat; generatio Vulg, PolAnt; genesis Mącz; ortus Calep* [w tym: narodzenie czyje: *G sb i pron* (301), *ai poss* (289), *pron poss* (186)] (828) : To widzenijé znamionowało błogosławioną dziewicę Marią/ która rzeczóná ięft niewiafta podług narodzenia/ a panna podług ftádla była *OpecŻyw* 186v, 12, 33; *OpecŻywSandR nlb* 2; *PatKaz I* 6; napyfál (zacharyas) kfygý prorocztwa fwego O they myley pannye o yęfcze przeth yey narodenyem *PatKaz II* 59v, 42v [3 r.], 43 [3 r.], 43v [2 r.], 76v; *PatKaz III* 87 [3 r.], 87v [2 r.], 92, 95v, 96 (19); *RejPs* 148; Gdy fie iuż przybliżał čás národzenia [*tempus pariendi*]/ Olimpia w wielkíe fie bolefcí męczyłá *HistAl* A6, A6v, Ev, I5v; *MurzNT Luc* 1/14; *KrowObr* 174 [2 r.]; *Leop Is* 48/8, *Ioann* 9/1; *BibRadz Gen* 4 arg, 5/4, 11/13, 15, 17 (9); Żydowie kładą 7. wiekow. [...] od Národzenia Abráámá. do Wyfcia z Eg. lat 505. *BielKron* A6, A6, 1v, 68v, 91v, 137v, 145; *Mącz* 144a [3 r.], 241c; Wieleć ięft Krolow y Książąt/ ktorzy tákie narodzenia fwoie máią/ dla kthorych wielce nieprzéspieczni ná zdrowiu będą/ poki to złáczenie pánować będzie. *LeovPrzep* Dv, Dv, H4v; *RejZwierc* 30; *SkarJedn* 318 [2 r.]; *SkarŻyw* 269; *StryjKron* 150, 350, 557; *CzechEp* 156 [2 r.], 157, 249; *Calep* 450a, 688b, 689a; *LatHar* 411, 413, 548, 671, 672; *WujNT przedm* 33, s. 76, 188, *Ioann* 9/1; Mowią/ iż ś. Ian Chrzćiciel cudow nie czynił: ále nie pomniá iáko wiele cudow przy iego fie národzeniu sftáło *SkarKaz* 419b, 419b, 577a.

W połączeniach szeregowych (3): Oto fám bog prorokoual o tey myley panny przyfzeczyu y począczv y narodenv *PatKaz II* 55v, 59 [2 r.].

W przeciwstawieniu: »narodzenie ... śmierć« (5): Wfzytki rzeczy fwoy čás máią zámierzony pod słońcem/ ięft čás co chęfz y nie chęfz. Ięft čás národzenia/ ięft śmierci. *BielKron* 79v; Plákác śmierci/ toćby telf plákác národzenia/ Bo to oboie mamy rowno z przyrodzenia. *KołakCath C. Cf Przysłowie*.

Przysłowie: Lepfzac ięft ftawá niżli máśc nalepfza/ á dzień śmierci lepfszy ięft niż dzień národzenia [*dies nasci eius*]. *BibRadz Eccle* 7/2; *BielKron* 80v; *BiałKaz C*.

Wyrażenia: »czas narodzenia« (4): *PatKaz III* 113v; Kroi Polfki/ náfz Naiáfnieyfzy Pan/ [...] s tych Planetow (ktorem pierwey powiedział) nie miał żadnego we Lwie známieniu niebiefskim czáfu národzenia fwego. *LeovPrzep* D2, D, Dv.

»dzień narodzenia« = *dies natalis Mącz, Vulg, Cn; natalis Mącz, PolAnt, Calag, Vulg; dies nativitatis HistAl; dies natalitius, natale, nativitas Mącz; ferialia Calep* [szyk 47:1] (48); *PatKaz III* 114; *HistAl* A3;

A ftąd były rozmáite igry w Rzymie [...] bo then zwyczaj mieli Rzymiánie/ gdy ktore^{go} národzenia dzień przyfzedł/ zwłáfczázá známienitego/ tedy then dzyeń święcili *BielKron* 152, 158v, 439; *Colere* diem natalem, Obchodzić dzień národzenia fwego/ Przepiyác fie. *Mqcz* 59d, 45d, 144a, 211c, 241c [5 r.]; *HistRzym* 48v [2 r.]; *RejPos* 320v [2 r.], 330v; *RejPosWstaw* 21v; *BiałKaz* C; *BudNT Mar* 6/21; *Calag* 216a; *Feralia* [...] dzien twego naradzenia [!]. *Calep* 413a; *LatHar* ++5; *KolakSzczeńsl* D; *WujNT Matth* 14/6, *Mar* 6/21. Cf *Przysłowie*, *Zestawienia*.

»[którego] dnia (a. roku) po narodzeniu, od narodzenia« = *quando natus est PolAnt* (3:2): [Aleksander] Ofmenaftego roku od národzenia fwego [ab octavodecimo nativitatis suae] poczał walczyć/ á przez dwánałcie lat mężnie boiował. *HistAl* N5; *BibRadz Gen* 17/12, 21/4; *Mqcz* 57b; *CzechEp* 8.

»gody narodzenia« (1): gdy Heród czynil gody fwé^{go} narodzenia/ dziewczka onéy tzudzolożnice Herodias/ fkáčázł/ pláfláżł/ odzierzála ijj ścięto głowę Iána świętého *OpecŻyw* 47v.

»godzina narodzenia« = *hora nativitatis HistAl* (3): od tey godzyny narodenya dana yey [Maryi] była ftroza anyellka nye ku yey panouanyu ale ku fluzenyu *PatKaz III* 114v; *HistAl* A3; *LeovPrzep* Dv.

»niepokalane narodzenie« (1): Vrodzony Polak cztérzy rzeczy włáfné ma/ którymi hárdym [...] iest [...] Naprzód Matką/ którą Statutem frogim *de Turpiloqo*, obwárował łobie Polak/ pilnie strzegąc niepokaláného národzenia fwého. *OrzQuin* Q2v.

»pamiątka narodzenia« (1): Genethlia natalitia, Pámiątká národzenia to yeft/ przepiyánie yáko náłzi polacy mowią. *Mqcz* 144a.

»ziemia narodzenia« = *terra nativitatis HistAl, Vulg, PolAnt* (3): *HistAl* A6; w ziemi národzenia twego będę cie ładził *Leop Ez* 21/30; *BudBib Gen* 11/28.

Zestawienia w funkcji nazw świąt kościelnych: »Narodzenie (świętego) Jana Chrzciciela« [w tym: dzień narodzenia (4), święto narodzenia (3)] = *nativitatis sancti Ioannis Baptistae JanStat* [obchodzone 24 czerwca] (12): *RejPos* 294v, 295 żp, 298 żp; á od zwiáftowania Pánnny Máryey/ alż do narodzenia świętego Ianá Chrzciciela polzcząc/ tylko iedennałcie rázow iádlá *SkarŻyw* 58; Czytać fie może tá Ewángelia/ y w dzień Národzenia świętego Ianá Chrzciciela. *LatHar* 685, [++3v], 123, 687; *WujNT* [191] marg; *SarnStat* 1097, 1101, 1102.

»Narodzenie Panny Maryjej (a. Maryjej dziewice, a. panny przenaświętszej itp.)« [w tym: dzień narodzenia (13), święto narodzenia (6)] = *festum Nativitatis Sanctae Mariae JanStat* [obchodzone 8 września] [szyk 31:3] (34): *PatKaz III* 93v; wezmi mafla tego ktore czynią on tydzień przed narodeniem panny Marijej *FalZioł* V 113, V 91; *KrowObr* 177, Vu3; *Leop* AAA4v; *Goski* 12v; Krol Kázimierz goniąc ieleniá v Przedborzá nazáiuthrz po národzeniu pánnny Máryey/ padł z nim kon [!] *BielKron* 375v, 362v, 383v, 412; *SienLek* 35v; Wdzień národzenia Pánnny czyftey iakie dáry Boże odnosil ś. Bernardyn *SkarŻyw* 460 marg, 458, 461; *ReszPrz* 113; Národzenie dżis obchodżimy świętey Pánnny Máryey *LatHar* 412, ++5, 411, 414, 684, 743 [2 r.]; *WujNT* Vvvvv4; cztery lármarki roczne, dla przedawánie y kupowánie wołów vftáwiliłmy [...] Trzeći [...] w Brzegu ná Národzenie Pánnny Máriiéy *SarnStat* 1228, 723, 725, 727, 730, 733 (10).

Szeregi: »poczęcie i narodzenie« (21): prorocztwo łpelnlyo łyą gdy ta(k) gwyazda uelzła przelz yey czyłte począczye y narodzenye *PatKaz II* 57v, 54, 55 [2 r.], 56v [2 r.], 57v, 59 (15); *PatKaz III* 104v; *BibRadz I* 63d marg; *Calep* [739]a; *WujNT 1 marg*, 397, Zzzzz.

»zjawienie i narodzenie« (1): Y což to wždy łą zą ludzye/ [...] iście mułi być ręką Bożą nád nimi? O czym lepiej zrozumiey z hłstorley zyąwlenia y národzenia tego dziecięcia Ianá łwłętego *RejPos* 295.

W przen (4) : náłiali roi y náłzczepili winnic/ y náłłodzili owoczow národzenia. [*et fecerunt fructum natvitatis.*] *WróbŻołt* 106/37; *BudNT Iac* 3/6; ten podobny będzie mężowi oglądájącemu oblicze národzenia łwego we żwierciádle [*hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suae in speculo*]. *WujNT Iac* 1/23; łęzyk połtánowiony łest miedzy członkami náłżymi/ ktory plugáwi włzytko ciáło/ y zápala koło národzenia náłżego zápálny od ognia piekielnego [*et inflamat rotam nativitatis nostrae, inflammata a gehenna*]. *WujNT Iac* 3/6.

a. O Chrystusie (609) : [aniółowie] wefolym łpiewaniym łego młłółtz chwálili/ a páłtucham czúiącym nád łtady łwoijm [.] národzeniye obiawili. *OpecŻyw* 16v; O matuchno moia námileylłá/ ij gdzie téráz łą aniółowie/ ktorzy przy mym národzeniu łpiéwáli? *OpecŻyw* 142v, 9v, 10v, 13v, 17v, 25v (13); *OpecŻywSandR nlb* 2; *WróbŻołt* B6v, V7v, kk7, 117; *KromRozm II* d [2 r.], dv; *KromRozm III* C4; *LubPs* Z3; *KrowObr* 145; *Leop AAaa3v*, *Ier* 33 arg, *Luc* 1/14; *BibRadz Matth* 1/18; *BielKron* 93v, 137, 138 marg, 143v; *LeovPrzep* K2 [2 r.]; około národzenia łego/ á około dzyećinłtwá łego/ okázowály łie wždy nieiákie znaki łwłętego Bołtwá łego *RejPos* 69v, 15, 15v, 17, 17v [5 r.], 18v (26); *BiałKat* 20v; Páná Chriłtułowe národzenie vbogie/ pokory náł wczy. *KuczbKat* 35 marg, 35 [3 r.]; *RejZwierc* 11; *RejPosWstaw* 21; *BudNT Hh4*; *CzechRozm* 142v; on vbogie miáłtecżko ná łwoie národzenie obrał *SkarJedn* 246, 99, 318; *SkarŻyw* 243; bádac łię o národzeniu Chriłtułowym nie trzebá: bo łię omyli káždy ná tym/ kto mnima łżby dołćinąć miáł tych rzeczy zákrytych. *CzechEp* 220, 146, 152, 156 [2 r.], 157, 175 (10); *NiemObr* 142; ktoremu [*Synowi Boga*] dwoie národzenie przypiluią/ z Bogá od łekow/ z człóweká náznáczonych od łeku czálów *ReszPrz* 76; IVż teraz włzyłcy łpiewaymy/ á Pánu Kryłtu dżiękuymy/ bo on náł raczył/ przez národzenie/ łpráwić od Dyablá wybáwienie. *ArtKanc* B17v, B2 [2 r.], B2v żp, B10, B11v [2 r.], B17v (11); *GrabowSet* Kv; DŻiękuymy włzyłcy Pánu Bogu náłżemu/ ktorego Syn Chryłtus łezus/ łwym národzeniem/ náł z mocy łzátánłkiey wylwobodził. *LatHar* 402, 79, 176, 322, 398, 399 (14); ty będziełz miáł wefełe y rádość/ y wiele łnych będą łię rádowác z národzenia łego. *WujNT Luc* 1/14, *przedm* 33 [2 r.], *Matth* 1/18, s. 196, 200 marg, 430 (12); *SarnStat* 4, 1086; *SiebRozmyśl* G3v [2 r.]; Synowie ładámowi dołtátek y bogáctwo miłuią: á Syn Boży národzeniem łwoim tym gárdzi. *SkarKaz* 489a,)(4, 513b, 516a, 517b [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: národzenie Jezusa Kryst(us)a (4), Krystusa (7), Odkupiciela, Pana Jezusa, Pana Kryst(us)a (13), Pana (náłżego) (5), páńskie (25), Syna (3), Syna Bożego (6), Zbawiciela.

Wyrażenia: »boże národzenie« [*szyk* 6:3] (9): Náłtál náł dzień wefolý národzenia bożego *OpecŻyw* 17; S Bożego národzenia anieli łie wefełą/ raduiątz łie łpiewaią/ łednego boga chwálą *OpecŻyw* 21, 15, 16v [3 r.]; *OpecŻywSandR nlb* 2; *PatKaz I* 10v; Wnet páłterzom zwiáłtowano/ od Aniółów powiedziano/ włzem z Bożego národzenia/ wielkie łudzkie poćiefzenia *ArtKanc* C.

»chwalebne narodzenie« (1): Íześć lat przed iego [*Krystusa*] chwalebnym Národzenim toż też wielkie złączenie Planetów było na końcu Ryb *LeovPrzep* E4.

»narodzenie wedle (a. według) ciała« (2): Národzenie wedle ciała Zbáwiciela nášzego 25. Grudnia *SkarJedn* 318; *WujNT* 424.

»przez ciało narodzenie« (1): RAcz to dać/ poošimy [!] cię/ wŕzechmogący Boże/ áby iednorodnego Syná twego nowe przez ciało národzenie nas wyŕwobodziło *LatHar* 398.

»cudowne narodzenie« (1): mogłem potym przyść ná [...] gody twoie/ przedziwnym poczęciem twoim/ cudownym národzeniem twoim/ [...] nám ziednáne *LatHar* 396.

»czas narodzenia« (1): gdy iuż przychodził čás národzenia świętego dzieciátka [...] Iozeph/ y oná pánná/ muŕieli ŕie w Betleem poštáwić *RejPos* 18v.

»czyste narodzenie« (1): Doday mi ratunku y pomocy [...] przez niepokałáne wćielenie twoie/ przez czyŕfte národzenie twoie *LatHar* 586.

»dzień narodzenia« (7): Kriřtus miły wielbion ij chwalon ieřt/ od pařtyrzow ij téż od aniołow dnia řwégo narodzenia iako wierny bog *OpecŻyw* [27]v, 22; *RejPos* 14v żp; *RejPosWstaw* [21²]v żp; dzień twego národzenia/ Do wřzego mowi řtworzenia *LatHar* 401, 397 *marg*, 684.

»[ktorego] dnia (a. miesiąca, a. roku) od narodzenia, po narodzeniu« (4:3): Iezus [...] przebywał tam [*w Nazarecie*] [...] aż do pocřátku lata trzydziřtego od narodzenia řwégo. *OpecŻyw* [34]v, 22v; *PatKaz III* 134; *BudNT przedm* c2v; Pánno czterdziřtego dnia po národzeniu/ dziećiątko Pána IEzuřá/ do Kořćioła z ofiárą przyřtoynie niořąca/ modl řie zá námi. *LatHar* 502, 273, 336.

»godzina bożego narodzenia« (1): gdy řie przybliżál czas ij godzina bożego narodzenia/ [...] panna [...] porodziła řyna bożego *OpecŻyw* 15.

»narodzenie z (żywota) Maryjej, z Panny« (3:2): Dzis téż ieřt święto narodzenia řyna bożego/ potym będzie narodzenia řie z iey żywota świętego *OpecŻyw* 9v, 15; *KrowObr* 218; chociażby wedle Homouřianow řyn Boży przed narodzeniem z Máriej był/ przedřię by áni Ieřufem/ áni Chriřtem mógl być *BudNT przedm* c; *CzechEp* 156.

»miejsce narodzenia« (6): *MurzNT* 173v; mieyřce národzenia iego w Bethleem pewne ieřt. *RejPos* [36], 17v, [36], 66v; *WujNT* 8.

»niedořćigłe narodzenie« (1): Fáłřzuiąć te řłowá Brzeřzczánie/ Budny y Czechowic/ chcąc wyniřzczyć ten wykład powřzechny o niedořćigłym národzeniu Pána Chriřtuřowym/ ktorým řię z Oycá przed wieki rodzi. *WujNT* 431.

»(prze)dziwne, dziwniejsze narodzenie« (15:1): O dziwnéż to bylo narodzenia řie/ iřż bog wřfechmogący będątz niezmiersoné chwály/ řtál řie iako robáczek wzgardzony *OpecŻyw* 16, 24v; *PatKaz III* 114; *RejPos* 15, 16v [2 r.], 28v, 296v; *SkarŻyw* 243; o przedziwnym národzeniu [...] Czerzey Euángeliřtowie w Hiřtoriach řwoich [...] řwiádczyli. *StryřKron* A; Dziwne to národzenie/ bo řię řtáło złączenie/ Bořtwá z człowieczeńřtwem. *ArtKanc* B2, B2, B10, C; *LatHar* 515, 688.

»święte narodzenie« [*szyk* 17:4] (21): *OpecŻyw* 15, 17v, 24v; *TarDuch* D4; *KrowObr* 46v; Znáki iego świętego národzenia dořć iáwnie Ewányeliřtowie řwięći wypiřáli. *BielKron* 138; A iákoż řie nie mařz rořkocháć w tym dziećiątku á w thym řwiętym národzeniu iego/ gdyż iáko řłyřyřz/ iř ieřcže w małych pieluřzkach pocřął řie řtáráć o wřzytko dobre twoie *RejPos* 20, 14v, 16v, 17, 17v *marg*, 18v

[2 r.], 21; *CzechEp* 338; przez iego święte národzenie/ Poczęło fię ięft ludzkie odkupienie. *ArtKanc* C7; *LatHar* 341, 395, 565, 616, 645.

Zestawienia w funkcji nazwy święta kościelnego: »Boże Narodzenie« [w tym: dzień (16), wigilija (13), święto (1)] = *Natalis Christi*, *Christianus Murm*, *Mymer*¹; *Nativitas Christi Miech*; *Feriae natalitiae Mqcz* [szyk 59:3] (62); *OpecŻyw* 21; *Murm* 11; *Mymer*¹ 8v; w dzień Narodzenia Bożego ípadł był wielki grad lodowy *MiechGlab* *4v, 34; dzień pirwy Bożego narodzenia [tj. pogoda w tym dniu] znamionuie nam Styczeń *LudWieś* B, A4v [2 r.], B [2 r.], Bv, B3v; *LibMal* 1554/187, 189v; We czwartek w wigiliją Bożego Narodzenia posłowie mało sprawowali, jeno umowili miedzy sobą, aby się w sobotę zeszli *Diar* 42, 43; IAwni złoczyńce y w dzień Święty mogą być ná mękę wedle Práwá dáni/ y w dzień Wielkonocny/ y Bożego Národzenia *GroicPorz* hh2v; *KrowObr* 168, 168v; *Goski* 16; [papież *Telesforus*] vftáwił ná Boże národzenie po trzy młze miewác kapłanom. *BielKron* 149v, 170, 177v, 192v, 214, 215v, 365v; *Feriae natalitiae*, Boże národzenie. *Mqcz* 121b; *RejPos* 14v [2 r.], 225v; *WujJud* 226; *StryjWjaz* B; *SkarJedn* 239; Oktawa Národzenia Bożego wedle ciálá/ y obrzezánia tegołz Páná náłzego Iezu Chryftá *SkarŻyw* 1; *ReszList* 144; *ActReg* 14; *GostGosp* 34, 76, 86, 90; *LatHar* 126, 391, 400, 401, 742; *WujNT* 2 marg, 196 marg, 197 marg, 198 marg, 301 marg (14); ZAdné miáfto áni wieś od Bożego Národzenia blisko przyłżłego poczáwłzy: Podwody dármo dáwác nie ma/ żadnemu człowiekowi *SarnStat* 974; *SkarKaz* 483 żp.

»Narodzenie Pańskie, Pana Krystusowe, Syna Bożego« (10:6:2): Ewányeliya álbo Hístoria ná dzień národzenia Páńskiego. Która ięft nápiłaná przez Lukálzá *RejPos* 17v, 16v marg [2 r.]; *RejPosWstaw* 21; *SkarJedn* 318; íprawá Duchá świętego/ przywodzi cię do tego teraz [...] dułzo moiá miła/ ábyś fię y ná wefóle świętá národzenia Syná Boże⁹⁰/ zbáwiciela twego z pilnością gotowálá *LatHar* 393, ++6v [2 r.], 123, 347, 688; [dziedzic N.] obowięzuie fię [...] [ten dlug] ná święto Národzenia Paná Kryftułowego/ które blisko przydźcie záplácić *SarnStat* 1255, 1233, 1253, 1255 [4 r.].

Szeregi: »poczęcie, (i) narodzenie« (3): *OpecŻyw* 24v [2 r.]; Nie rozumieyże temu áby to zádziwowanie rodzicow iego miáfto być z iáką wątpliwością wiáry/ bo byli dobrze fwiádomi dziwnego poczęcia y národzenia iego *RejPos* 28v; *CzechEp* 175, 338; Przez święte poczęcie/ národzenie/ y obrzezánie twoie/ Wybaw nas *LatHar* 341, 396, 645.

»przyście (na świat) a narodzenie« [szyk 3:2] (5): *KrowObr* 218; iáká rádość á iáká pociecha sftálá fię ięftł wżytkiemu fwiátu/ z národzenia á s przyłcia tego náłzego ták wdzięcznego gołciá *RejPos* 18, 15, 16; *CzechRozm* I69v.

»wcielenie i (abo) narodzenie« (7): nigdy bez człowieczeńftwá fyn nie był [...] A ták y to błád będzie co mowią o wcieleniu ábo národzeniu człowieczeńftwá fyná Bożego. *CzechRozm* 16v; *ReszPrz* 81; O nadobrotliwłzy Oycze/ ia naniłżzy flugá twoy/ ze wżytkiego fercá mego/ dźiękuię tobie zá święte iego wcielenie/ y národzenie *LatHar* 565, 12, 27, 586, 616.

»zjawienie a (i) narodzenie (na świat)« [szyk 3:1] (4): s tymi Anyoły fwiętymi y z mátką fwiętą iego/ ábychmy byli tego pilni/ co nam przyniołfto to fwięte zyáwienie á národzenie iego *RejPos* 21, 17, [278], 298.

α. O czasie (w ujęciu historycznym, gdzie rok narodzenia Chrystusa oznacza umowny początek nowej ery) (315) :

Wyrażenia: »przed bożym (*a. Pana Krystusa itp.*) narodzeniem, od bożego narodzenia, po bożym narodzeniu, do bożego narodzenia« [*bez dokładniejszego określenia czasu*] [szyk 15:12] (17:5:3:2): *PatKaz III* 153; gdy chczelz nalefc wiele lat ktoremu zapifowi albo Kronicze/ położ latha idące od Bożego narodzenia iako tu. *KłosAlg D3v*; nie wftanie rodzay twoy plemienia twego aż do narodzenia Chriřtuřa z ciebie. *WróbŻołt eev*; Była thá náuká Alchimiey pořpolita v Egipcyan przed národzeniem Páńřkim *BielKron* 26; Wiek řzořty á ořtátecźny: od národzenia Pána Kryřtuřa aż do dnia řadnego *BielKron* 138, 132 [3 r.], 264v, 283v, 284, 284v (16); *OrzQuin L3*; *LeovPrzep Hv*; *CzechRozm* 119v; A Trogus Pompeius nád tych wřzyřtkich Hiřtorikow řtárodawnieyřzy Rzymřki Hiřtoryk/ ktory ieřcze przed národzeniem Páńřkim rozmáitych narodow dzieie piřał *StryjKron* 95; *CzechEp* 175, 261, 354; zdáło mi řię zá potrzebná/ Summę řpraw obudwu [...] przydać/ náznáczywřzy ktorego roku po Národzeniu/ y po W niebo wřtápieniu Páńřkim/ y zá ktorego Ceřárzá pánowánia co řię działo *WujNT* 509.

»czasu narodzenia Pana Krystusa« = *w tym czasie, kiedy urodził się Chrystus* (4): Weřpezyan zbudował kořciół pokoiá w Rzymie/ ktory był vpadł cřářu národzenia Pána Kryřtuřa *BielKron* 147v; Cřářu národzenia Pána Kryřtuřa Kolno było głowá niřřřey ziemie Niemieckiey *BielKron* 285, 118, 267v.

»lata (*a. roku*) od narodzenia bożego (*a. Pana Krystusa itp.*), narodzenia bożego, przed narodzeniem bożym, po narodzeniu bożym [*którego*]« [szyk zmienny] (220:13:5:3): *MetrKor* 34/133v, 135v; *March*¹ A2; *OpecŻyw* 194; *PatKaz I* 13; *FalZioł V* 120; Prařřowano w Krakowie [...]. Roku od narodzenia Bożego 1535. *GlabGad P8v*; *MiechGlab* *3v, s. 2, 58; Polaczy wiareę krzeřcijańską przijeřli lata Bożego narodzenia 965. *KłosAlg D3v*; *WróbŻołtGlab A5v*; Dan wcracowye weyřřrzone przed řřwyetym Stańiřlawem. Lata narodzenia bożego M° D° XXXIX° *LibLeg* 8/134, 6/114v, 11/156; *ComCrac* 14; Drukowano w Krakowie v Heleny Florianowey. Roku od narodzenia pańřkiego M.D.L. *HistAl* N6; Sejm walny koronny do Warszawy złożon jest przez Krola Jego Miłość na niedzielę pirwszą adwentowá, ktora przypadała na dzień 29 listopada roku bożego narodzenia 1556. *Diar* 19; *LubPs A2v*; *GroicPorz a3v* [2 r.], mm4v; *KrowObr* 151v, 168, 235, 260; *RejWiz A9*; *RejZwierz A4v*; *BibRadz* *3; Pompinius piřze/ iř Rzym tego cřářu záłożon/ gdy kroi řydowřki Ioátán nád Zydy pánował/ według Káryoná od pocřátku řwiátá było lat 3201. á przed národzeniem Kryřtuřa 529. *BielKron* 99; Po řmierci Kewy wybráli řobie [*Hunowie*] zá Krolá okrutniká wielkiego Attilę/ ktory pocřął pánować látá od Bożego národzenia 428. *BielKron* 297v, 23v [2 r.], 25v, 51, 130, 141v (171); *SienLek A*; *LeovPrzep a4* [2 r.], A, A2v, B3 [2 r.], B3v (12); *GórńDworz A3*; A vmářł ieřř řwięty Alekřzy. Látá Národzenia Bożego. 329. *HistRzym* 126v, 133; *RejPos B2v*; *BiałKat* 241, 326; *KwiatOpis A3*; *RejZwierc A*, 273; *BudBib c4*; *BudBibKaw A4*; *BudNT przedm a6v*; *CzechRozm A8v*; *ModrzBaz kt*; *SkarJedn* 223; Ringolt Algimuntowic pirwřzy wielki Xiádz Litewski/ Zmodźki/ y Ruřki/ Roku 1219. od národzenia Chriřtuřa Pána wybrány y podnieřiony. *StryjKron* 285, 26, 210, 244, 245; *CzechEp* 11v, 233; *CzechEpPORz* *v; *KochJez kt*; *WujNT przedm* 28; *SarnStat* 1057, 1085, 1186; *SiebRozmyřł A2*; *KlonWor* 1.

»[ile] lat przed narodzeniem, po narodzeniu, od narodzenia, do narodzenia Jezusa (*a. Krystusa, a. Pana itp.*)« [szyk zmienny] (21:9:4:4): Mikołay pirwřřy około ořmiřet lat po bożym národzeniu/ do

Michałá Cefárzá ták piśle *KromRozm III* N8v, Ov, P6v; nawięcey fie ich [*mnichów*] námnożyło/ iż w tyfiącu lath po národzeniu Kryſthufá Syná Bożego *KrowObr* 137, 133v, 234v; Sybillá Europea. TA fie w Europie vrodziłá przed Bożym národzenim lat 133. *BielKron* 134v, A6 [3 r.], A6v, 119, 122 [2 r.], 128v (26); *SarnUzn* G5; [*Helijasz prorok*] przed Národzenim Bożym dziewięć ſet y dwánaście lat/ w niebo wzięt był. *LeovPrzep* I3, E4, I4; *StryjKron* A5v; *CzechEp* 416.

»rok (od) naródenia pańſkiego [*który*« (5): *KrowObr* 30; *RejZwierz kt*; *BielKron* A6v, 303; Przepowiedzenie przygod z Biegow Niebieſkich od Roku látóſiego/ kthorego piſzą od Naródenia Pańſkiego 1564. aż do dwudzieſtu lat *LeovPrzep kt*.

2. *Urodziny, uroczystość obchodzona z okazji kolejnej rocznicy urodzin* (3) : Potym dzýeń trzetzí naródenya Faraonowego przyſſedł wktory vtzynił wyelkye gody *HistJóz* A4v; *BiałKat* 148v; Národzenia ſwego wieczera Herod ſpráwuie. *WujNT* Aaaaaa2.

3. *Pochodzenie, rodowód* (2) :

W połączeniu szeregowym (1): KSiegi rodzaíu (*marg*) Naródeniá abo Rodu a pokolenia (–) Ieſu Chriſta ſyna Dáwidowe^{go} *MurzNT Matth* 1/1.

Szereg: »mieszkanie i naródenie« (1): Tá k mowi Adonái Iehowá Ierufzalimowi/ mieſzkánia twoie y národzenia twoie [*Radix tua et generatio tua*] z ziemie Kenáhánſkiey/ óciec twoy Emorſki/ á mátká twoiá Chytithká. *BudBib Ez* 16/3.

Synonimy: 1. *przyſcie*; a. *zest.*: »Boże Naródenie«: *gody*; 3. *pochođenje, rod, rodzaj*.

Cf **NARODZIĆ, NARODZIĆ SIĘ**